עין משפט נר מצוה

קיג א ב ג מיי' פ"ו מהל' זכייה ומתנה הל' ט ועי' במ"מ סמג עשין פב טוש"ע אה"ע סי' קו סעיף א :

קיד ד מיי' שם הלכה י טוש"ע שם ס"ב :

א)ומקולי כתובה שנו כאן. תנן ר' יוסי אומר אם קבלה עליה אע"פ שלא כתב לה, אבדה כתובתה. מכלל דת"ק סבר כתיבה וקבלה בעי, וכי תימא כולה ר' יוסי היא והא תניא אמר רבי יהודה אימתי שהיתה שם וקבלה עליה אבל לא היתה שם ולא קבלה עליה, קבלה עליה ולא היתה שם, לא אבדה כתובתה. תיובתא דכולהו? תיובתא. אמר ליה רבא לרב נחמן: הא רב הא שמואל הא ר' יוסי בר' חנינא מר מאי סבירא ליה? א"ל שאני אומר כיון שעשאה שותף בין הבנים אבדה כתובתה, איתמר נמי אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן כיון שעשאה שותף בין הבנים אבדה כתובתה. בעי רבא בבריא היאך מי אמרינן בשכיב מרע הוא דידעה דלית ליה וקמחלה אבל בבריא סברה הדר קני או דלמא השתא מיהת לית ליה? תיקו. ההוא דאמר להו פלגא לברת ופלגא לברת, ותילתא לאיתת בפירי, איקלע רב נחמן לסורא עול לגבי רב חסדא אמר ליה כי האי גוונא מאי? אמר ליה הכי אמר שמואל אפילו לא הקנה לה אלא דקל אחד לפירותיו אבדה כתובתה, אמר ליה אימור דאמר שמואל התם דאקני לה בגופה דארעא, הכא פירא (א) הוא. אמר ליה מטלטלי קא אמרת, (ב) מטלטלי ודאי לא קא אמינא. ההוא דאמר להו תלתא לברת ותלתא לברת ותלתא לאיתת, שכיבא חדא מבנתיה, סבר רב פפי למימר לא שקלא אלא תלתא

אמר

ומקולי כתובה שנו כאן. אכולהו קאי דשאר בעלי חובין לא אבדו בכך עד שיאמרו בפירוש "אנו מוחלין השעבוד שעל הנכסים הללו" אבל בכתובה הקלו כדאקילו גבה נמי לענין זיבורית וכדמפרש טעמא בכתובות (דף פו.) דיותר משהאיש רוצה לישא אשה רוצה לינשא דניחא לה בכל דהו כדריש לקיש טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו אבל שאר בעל חוב שעושה טובה ללוה לא מקילין גביה דבשביל שהוא עושה טובה אין לו לאבד בחנם: **ה"ג תנן רבי יוסי אומר אם קבלה עליה אע"פ שלא כתב לה אבדה כתובתה.** וסיפא דהך היא במס' פאה 'כתב לה אע"פ שלא קיבלה' לא גרסינן 'קבלה עליה' שמחלה להם השעבוד בפירוש: **מכלל.** דשמעיה רבי יוסי לת"ק דבעי קבלה גמורה עם הכתיבה דאם איתא דכתיבה לחוד קאמר הכי הוה ליה לרבי יוסי למימר אף על פי שכתב לה לא אבדה כתובה אלא אם כן קיבלה עליה' וקשיא לכל הני דלעיל דמוקי למילתיה בשותקת שלא נתרצית בפירוש דהכי הוה ליה לתרוצי הכא במאי עסקינן בשקיבלה עם הכתיבה' דיקא נמי דקתני סיפא רבי יוסי אומר כו': **וכי תימא כולה ר' יוסי היא.** ואשמעינן רישא דבכתיבת קרקע כל שהוא לחוד אבדה כתובתה ואשמועי' נמי בסיפא דאם קבלה אע"פ שלא כתב לה אבדה כתובה דלאו הא או הא בעי ומשום דבכתיבה לחוד מיירי רישא איצטריכו לתרוצי מה שתירצו:

אמר רבי יהודה אימתי כו' דברי תנא קמא אתא רבי יהודה לפרושי בברייתא היכי דמי האי "כתב לה קרקע כל שהוא" דקאמר ת"ק 'אבדה כתובתה' ומוקי לה ר' יהודה בדאיכא קבלה והיתה שם בשעה שחלק לבניו דכיון דהיתה שם וקיבלה, חזקה אין אדם רוצה שנותנין ממונו בפניו ומחזיק את המתנה לקיימה אא"כ עושה בלב שלם וכדאמר בסנהדרין (דף כה.) "אימתי" דרבי יהודה=לפרש דברי חכמים: **אבל היתה שם ולא קיבלה עליה** אלא היתה שותקת: **קיבלה עליה ולא היתה שם.** מצי' למימר נחת רוח עשיתי לבעלי אלמא מדרבי יהודה שמעינן דת"ק כתיבה וקבלה בעי: **שותף בין הבנים.** שכתב לה נמי קרקע כל שהוא' מחלה ולא מצרכינן לכל הנך כחות דאמרי הנך אמוראי לעיל אלא בכתיבה בעלמא אבדה כר' יוסי דסגי לה בחדא או קבלה או כתיבה ומצאתי בתשובות רבינו שלמה זקני זצ"ל דרב נחמן קאי בשיטת שמואל דבו לאוקמה במחלק לפניה והיא שותקת ואע"ג דאותביניה לעיל ה"מ משום דת"ק קבלה נמי בעי מיהו לרבי יוסי דסבר דסגי ליה בחדא 'בכתיבה בלא קבלה' איכא למיפרך נמי כדלעיל משום דכתב לה קרקע כל שהוא אבדה כתובתה וצריך לשנויי לרבי יוסי במחלק לפניה והיא שותקת ורב נחמן כר' יוסי ס"ל דסגי ליה או בכתיבה או בקבלה וכיון דמחלק לפניה והיא שותקת לפיכך מוחלת שהרי עשאה שותף לחלקה חלק בפני עצמה בין הבנים ומיגו דחשיבא ליה כאחד מבניו לחלק נמי לה חלק כמו שמחלק לבניו מחלה לו ומוחלת השעבוד מן הנכסים ורב נחמן לפרש טעם לדברי שמואל אתא: **בבריא היאך.** בריא שכתב נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא ועשאה שותף בין הבנים מי אבדה כתובתה או לא מי אמרינן בשכ"מ הוא דאבדה שעבוד כתובתה שעל הנכסים הללו דהא ידעה דלית ליה נכסים יותר וגם לא יהיו לו עוד שהרי ימות והלכך הוה לה לערער במתנה זו וכיון דשתקה ודאי נתרצית וקנו אבל בבריא לפיכך שותקת סברה "הדר קני בעלי נכסים היום או למחר ואגבה מהם כדכתיב בשטר הכתובה 'ודעתיד אנא למיקני' ומה לי להכעיסו עכשיו עד שאראה אם יקנה עוד נכסים" וכיון דמשום הכי שתקה לא אבדה שעבוד כתובתה מהני נכסי ותטרוף מהן היום או למחר: **או דלמא השתא מיהא הא לית ליה·** ולא מסקא אדעתה דלמא הדר קני וכיון דלא מסקא אדעתה היה לה למחות אלא ודאי מדאשתיקא אודויי אודיא ליה ונתרצית וגמרה ומחלה להו שעבודה, ומיהו אם יבואו לו נכסים היום ולמחר תגבה מהן כדלקמן שהרי חוב כתובתה לא מחלה אלא שעבוד כל הני נכסים שנתן לבניו מחלה והני מחילה דידה דלא תטרוף עוד מהן, כן נראה בעיני ועיקר, דרבא פשיטא ליה דאילו קני נכסים גביא מינייהו כדלקמן ואית דמפרשי דמבעיא (ג) אי גביא מנכסים דקני למחר או לא, וטעות, דמילתא דמיפשטא לקמן לרב כהנא לאו אורחא דגמרא למימר תיקו והכי הוה ליה למימר מילתא דמבעיא ליה לרבא פשיטא ליה לרב כהנא דההוא דאמר להו תילתא לברת כו' כדלקמן דכה"ג אמר בפ' הגוזל עצים (ב"ק קה:) בעי רבא נשבע עליו מהו מי אמרי' כו' מילתא דמיבעיא ליה לרבא פשיטא ליה לרבה דאמר רבה שורי גנבת כו': **ההוא.** שכיב מרע: **דאמר להו פלגא לברת כו'.** שתי בנות היו וחלק להן כל נכסיו מקרקעי ותילתא דפירי נתן לאשתו קס"ד השתא פירות מחוברין ולקמיה מוקי לה בתלושין: **ה"ג.** דלא כתב לאשתו קרקע כל שהוא אלא פירות מאי מי מחלה שעבוד שיש לה על הנהו מקרקעי בשביל שעשאה שותף בין הבנות בחלוקת הפירות שהבנות נטלו שני חלקים והיא חלק שלישי הן לא, הואיל ולא עשאה שותף בגוף הקרקע ותחזור ותטרוף מותר הכתובה מן הבנות ומיהו כל כתובתה לא תחזור ותטרוף דהני פירות חשבינן לה בכתובתה כדאמרינן לקמן בפירקין (דף קלח.) "תנו מאתים זוז לפלונית אשתי כראוי לה" נוטלתן ואת כתובתה ומפרשינן התם דמשום ליטלא יתירא דקאמר "כראוי לה" נוטלתן לבד כתובתה אבל לא אמר "כראוי לה" ידה על העליונה שאם אותן מאתים הוו יותר נוטלתן בכתובתה ואם כתובתה יתירה נוטלת כתובתה בין הכל: **אלא דקל אחד.** לאכול פירותיו עד שייבש האילן ושוב אין לה בקרקע כלום והיינו דבר שבא לעולם אפי' לרבנן דפליגי אדר"מ דהא אקני לה בגוף האילן: **אבדה כתובתה.** שהרי עשאה שותף בין הבנים בקרקע דהא יניקת קרקע אקני לה וה"ה לפירות מחוברין והאי דקאמר אילן לפירותיו לא למעט פירות מחוברין בלא אילן אלא רבותא הוא דאע"ג דגוף האילן אינו שלה לכשייבש והשתא לית ביה פרי אפ"ה כקרקע דמי וכ"ש היכא דאקני לה פירות גופייהו שגדלו כבר ומחוברין לקרקע: **והכא פירא בעלמא.** (ד) דהא פירות תלושין מיבעי לן: **מטלטלי לא קאמינא.** דאבדה בכך דודאי לא אבדה כתובתה דלא חשיבי לה ובמתני' קתני קרקע כל שהוא ולא מטלטלי אבל הייתי סבור דמחוברין בעית מינאי: **ההוא.** ש"מ: **דאמר לכו תילתא לברת ותילתא לבתי השניה ותילתא לאשתי.** דהיינו עשאה שותף בין הבנות ומן הדין אבדה כתובתה מהני תרי תילתי שנתן האב לבנות שהרי מחלה להו שעבודה ולא תטרוף עוד מחוב כתובתה כלום אלא אם כן יקנה בעלה נכסים אחרים אחרי כן שהרי מנכסים הבאים לא מחלה שעבוד שלה ואיתרמי מילתא דלא קנה נכסים אחרים אלא מהני נכסים עצמן חזר וקנה דשכיבא חדא מבנתא בחייו וחזר וירשה שהאב יורש את בתו: **סבר רב פפי למימר.** לית לה לאיתתא אלא תילתא דיהב לה בעלה דמהא תילתא דחזר וקנה לית לה מידי שהרי לא ממקום אחר בא לידו אלא מאותן נכסים עצמן של בנות שכבר מחלה האשה שעבודה עליהם והלכך לא הדרי משעבדי לה :

מכלל דתנא קמא כתיבה וקבלה בעי. ובקבלה גרידא מצי' למימר נחת רוח עשיתי לבעלי ואם תאמר מנא ליה דבעי תרוייהו דלמא דבכתיבה גרידא סגי וי"ל דאם כן מאי אע"פ דקאמר ר' יוסי דמשמע שבא להקל על דברי תנא קמא דהא קבלה עדיפא מכתיבה וא"כ רבי יוסי מחמיר טפי אלא ודאי ת"ק תרוייהו בעי וקשה דאי קבלה עדיפא מכתיבה אמאי איצטריך ר' יהודה למימר היתה שם ולא קבלה כיון דאמר קבלה ולא היתה שם ורשב"ם נמי פירש דרב נחמן כשמואל אלא שמואל אליבא דרבנן ורב נחמן אליבא דר' יוסי קאמר דמהניא כתיבה לחודה בלא קבלה אם כן אמאי נקט רבי יוסי קבלה אע"פ שלא כתב לה הוה ליה למימר כתב לה אף על פי שלא קבלה דהוי חידוש יותר ואי הוה אמר דכתיבה וקבלה שוין הן הוה אתי שפיר ודייק (ה) תנא קמא כתיבה וקבלה בעי דאי מהניא כתיבה גרידא מאי אף על פי דקאמר רבי יוסי דמשמע דאתא להקל הלא. הן שוין :

עיליתא

רבינו גרשום

ומקולי כתובה שנו כאן. דכולהו הני תנאי מקילין בכתובה וכולהו הני תנאי סברי אע"ג דלא קבלה עליה קבול גמור אותה קרקע אפי' הכי אבדה כתובתה: **מכלל** דת"ק סבר כתיבה וקבלה מעליא בעי וכי **תימא כולה.** הא משנה דתנן התם ר' יוסי היא ומשוםהכי דסגי בקבלה כל שהוא : **והתניא א"ר יהודה אימתי.** אבדה כתובתה בזמן שהיתה שם וקבלה עליה כו'. אלמא דלאו כולה ר' יוסי היא ואתי הדר קשיין לדוכתה דאמרי' לעיל מכלל דת"ק כתיבה וקבלה מעליא בעי וקשיא לכולהו דאמרי דלא בעינן קבלה מעליא לדברי הכל: **כיון שעשאה שותף בין הבנים.** דבהדי כתיבה נכסיו לבניו כתב לה קרקע כל שהוא וקבלה עליה אבדה כתובתה : **בעי רבא בבריא.** אי כתב כל נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא מהו. מי אמרינן שכיב מרע הוא דידעה דלית ליה נכסים אחרים לחוד מההיא קרקע קא מחלה על אותו קרקע אבל דבריא לא מחלה דסברה הדר קני נכסים אחרים ומצינא למגבא כולה מיניה או מיורשין. או דלמא השתא מיהת הא לית נכסים ומחלה מכל וכל תיקו : **ההוא** דהוה אמר תרתי ברתא אית לי ואמר פלגא מנכסי לחדא ברתא ופלגא לאידך ותילתא לאינתת בפירי כי האי גוונא מאי. מי אמרינן הואיל דלא יהיב לה בגוף של קרקע לא אבדה כתובתה או דלמא לא שנא: **מי דמי** התם היכא דהוא הקנה לה דקל חד לפירותיו מקנה לה בגופא דארעא דהא דקל כגופא דארעא הוא הכא תילתא לאיתת בפירי פירא בעלמא הוא א) כלומר מטלטלי לא אמינא דודאי לא איבדה כתובתה: **תלתא .** בריא הוה תלתא לברת תלתא לברת. היא מחלן להן גוף הקרקע : **שכיבא חדא מבנתיה .** בחיי אבוה : **סבר רב פפא למימר.** לית להא איתתא אלא דמעיקרא אע"ג דהדר קנה בעלה שירש את

א) נראה דצ"ל אמר ליה מטלטלי לא אמינא וכו'.

מסורת הש"ס

א) [כתובות קי: בכורות נב:] : ב) פאה פ"ג מ"ז.

הגהות הב"ח

(א) גמ' הכא פירא בעלמא הוא : (ב) שם מטלטלי ודאי . נ"ב פי' פ' מי שמת דף ק"נ : (ג) רשב"ם ד"ה או דלמא וכו' דמיבעיא ליה אי : (ד) ד"ה והכא פירא בעלמא הוא דהא : (ה) תוס' ד"ה מכלל וכו' ודייק דתנא קמא :